

SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİ DERSİNDE TERCİH EDİLEN ETKİNLİKLERİN KULLANILMA SIKLIKLARININ İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Semra Şen
Atatürk Üniversitesi
ssen@atauni.edu.tr

Arş. Gör. İsmail Sarıkaya
Bayburt Üniversitesi
ismailsarikaya@bayburt.edu.tr

Özet

Bu araştırma, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin Serbest Zaman Etkinlikleri(SZE) dersinin kullanımına ilişkin görüşlerini, bu derste kullanılan etkinliklerin sıklığını ve öğretmenlerin dersin amacı dışında eksik kalmış kazanımları işleme durumlarını belirlemeye yönelik genel tarama türünde, betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın evrenini, 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de Ağrı ili merkezinde, Milli Eğitim’e bağlı 27 ilkokulun I. kademesinde görev yapan 694 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Örneklem, evrendeki okullardan seçkisiz oransız örnekleme yöntemiyle seçilmek suretiyle toplam 20 okulda görev yapan 300 sınıf öğretmeninden oluşturulmuştur. Araştırmada, öğretmenlerin SZE dersine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen, Serbest Zaman Etkinlikleri Dersini Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin Serbest Zaman Etkinlikleri dersinde en fazla tercih ettikleri üç etkinlik, tercih edilme sırasına göre, okuma etkinlikleri, dinleme etkinlikleri ve oyun etkinlikleri olmuştur. En az tercih edilen üç etkinlik ise, tercih edilme sırasına göre, hayvan besiciliği, tarım dersi programı ve yabancı dil öğretimi etkinlikleri olarak belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Serbest Zaman, Serbest Zaman Etkinlikleri, Serbest Zaman Etkinlikleri Dersi.

ANALYSING THE FREQUENCY OF OCCURENCE OF THE FAVOURED ACTIVITIES IN THE LEISURE TIME ACTIVITIES LESSON

Abstract

This research is a descriptive study which is a type of general screening to determine the views of teachers working in primary schools about using the course of free time activities, frequencies of using the activities in the course and to determine using the course out of purposes by teachers. The phase of research has included 694 primary school teachers working in schools of primary education connected to National Education in 2011-2012 education and academic year, in Ağrı. The sample of research has included 300 primary school teachers working in 20 schools who were chosen with disproportionate random sampling method. In this research, a scale of assessment of course of free time activities developed by the researcher to determine the views of teachers about the course of free time activities has been used. Furthermore, personal information form has been applied with a view to gather information about primary school teachers. According to the investigation result, the three activities that preferred by teachers at most in the Free Time Activities Lessons are, in order of priorities, reading activities, listening activities and game activities. On the other hand, at least preferred activities are specified as, in order of priorities, stockbreeding, cultivation lesson programs and foreign language learning.

Key Words: Free Time, Free Time Activities, Free Time Activities Lesson.

GİRİŞ

Türkçe'de "boş zaman / serbest zaman etkinliği" olarak kullanılan ifade İngilizce kaynaklarda "free / leisure / spare time activities" ya da "extra-curricular activities" gibi adlarla anılmaktadır. Serbest zaman kavramının İngilizcedeki karşılığı "Leisure"dir. Leisure kelimesi ise "izin verilmiş olmak" veya "serbest olmak" manasına gelen Latince "Licere" kelimesinden türemiştir. Yine serbest zaman manasına gelen Fransızca "Losiir" kelimesinden türemiştir. Mecburiyetin olmaması ve serbest seçim ifade eden bu kelimelerin tamamı birbiriyile ilişkilidir (Bakır, 1993).

Abadan'a (1961) göre serbest zaman, uyumak, yemek yemek, vücut bakımı yapmak, okula gidip gelmek, ders veya bir işte çalışmak dışında kalan zamandır. Benzer biçimde, Outhwaite (1989) ve Hicter (1966) bireyin yapmak ya da yapmamak arasında serbest bir seçim yapabildiği, yapmak ya da yapmamak istediklerini yine serbestçe tayin edebildiği süre; Tör (1966) ise serbest zamanı okul ve iş saatleri dışında geçen yaşam parçaları olarak nitelemiştir. Stokowski (1994) ise aile ve kişisel gereklilikler yerine getirildikten sonra geriye kalan arzuya bağlı ve zorlama olmayan zaman olarak tanımlamaktadır.

Serbest zaman faaliyetlerinin niteliğini açıklayan Uluslararası Serbest Zamanları İnceleme Grubu şu tanımlı yapmaktadır: "Serbest zaman faaliyeti, kişinin, mesleki, ailevi ve toplumsal ödevleri yerine getirdikten sonra özgür idaresiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlardır. Bir başka ifadeyle serbest zaman, kişinin çalışma saatleri dışında, uykuda geçen zaman dışında kalan ve bireyin istediği gibi kullanacağı zamandır (Köknel, 1993: 12).

Söz konusu tanımlar incelendiğinde, serbest zaman kavramının herkesçe kabul edilen tek bir tanımının olmadığı ancak, tanımlarda kimi benzer ya da ortak ifadelerin sıkça vurgulandığı görülebilir. Örneğin, boş zamanın "zorunluluk dışı" olması ve "özgürce kullanılabilmesi" gibi özelliklerini vurgulayan ifadeler bunların başında yer almaktadır.

Günümüz eğitim şartlarında öğrencilerin tamamen sınavlara yönelik yetiştirildiğinin ispatı olarak, kırtasiyelerde 1. Sınıf düzeyine yönelik test kitaplarının bile bulunabilmesi gösterilebilir. Bu durumda okulda yoğun eğitim-öğretim ortamında bulunan öğrencilerin, evde de aynı ortamı yaşıyor olmaları muhtemeldir. Bu sorunu çözmeye yönelik olarak öğrencilerde oluşan ders veya sınavlara yönelik stres-kaygı gibi olumsuz duyguları en aza indirebilmek, öğrencilerin özgürce, gerçekleştirirken mutlu oldukları etkinliklerin yapılmasını sağlamak amacıyla Serbest Zaman Etkinlikleri dersi 2010 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi'nde yer almıştır. Aynı zamanda bu dersin eğitimini görmek öğrencilerin hakkıdır. Bu hak, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde şöyle belirtilmiştir: Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne katılan devletler çocuğun dinlenme, boş zamanlarını değerlendirme, oynama ve yaşına uygun etkinliklerde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 31-2 madde). Günümüzde kullanılan eğitim sistemi temel olarak yapılandırmacı yaklaşıma dayandırılmıştır. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımlarına göre okul yaşamın ta kendisidir. Bu görüş değerlendirildiğinde serbest zaman etkinliklerinin okullarda yer alması durumu kaçınılmaz olmuştur.

Yukarıda belirtilen hak ve görevleri yerine getirmek amacıyla, SZE dersi haftalık ders çizelgesinde yer almış; ancak dersle ilgili herhangi bir müfredat, yıllık plan veya yönetmelik yayınlanmamıştır. Kapsamı ve getirisi bu derece önemli olan bu dersi planlama ve uygulama, öğretmenlere bırakılmıştır. Serbest Zaman Etkinlikleri dersinde yapılacak faaliyetler özenle seçilmelidir. Bu faaliyetlerin seçiminde öğrencilerin istek ve hazırbulunuşlulukları dikkate alınmalıdır. Farklı etkinliklere yer verilmeli ve bütün öğrenciler etkinliklerde görev almalıdır. Seçilebilecek etkinlikler ilgili bildiriye açıklamaları ile aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

Serbest etkinlikler saatinde, okul ve çevrenin şartları ile öğrencilerin bireysel özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak;

a. Sosyal, kültürel ve eğitici faaliyet olarak; folklor, müsamer, konser, müzik, monolog, diyalog, grup tartışmaları, güzel konuşma-yazma, kitap okuma, dinleme, sergi düzenleme, gezi-gözlem, inceleme, bilmece, bulmaca, atışma, sayışma, şarkı ve türkü söyleme, soru sorma, cevap verme, duygu ve düşüncelerini ifade

etme, oyun, film izleme, bahçe etkinlikleri, bitki ve hayvan yetiştirme ile tarım dersleri ve buna benzer etkinlikler uygulanır.

b. Seçmeli sanat ve spor etkinlikleri, bilişim teknolojileri, satranç ve tarım derslerinin programlarından öğrenci düzeyi de göz önünde bulundurularak yararlanılabilir.

c. 1–3. sınıflarda Talim ve Terbiye Kurulunun 30.03.2000 tarihli ve 32 sayılı Kararıyla kabul edilen yabancı dil öğretim etkinlikleri ile 4 ve 5. sınıflarda seçmeli yabancı dil dersi öğretim programlarından yararlanılabilir (Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi, 2010).

Bu araştırmanın amacı, Serbest Zaman Etkinlikleri dersinde MEB’ in ilgili bildirisinde belirtilmiş olan etkinliklerin tercih edilme sıklıklarını belirlemek; en çok ve en az tercih edilen etkinlikleri saptayabilmek, dersin asıl amacı dışında, yetiştirilemeyen konuların işlenmesi için kullanıp kullanmadığını saptayabilmektir.

Ayrıca araştırma bu alanda yapılan ilk araştırmalardan olduğu için, bundan sonraki çalışmalara yön verebileceği, diğer araştırmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin SZE dersinin kullanımına ilişkin görüşlerini, bu derste kullanılan etkinliklerin sıklığını ve öğretmenlerin dersin amacı dışında eksik kalmış kazanımları işleme durumlarını belirlemeye yönelik genel tarama türünde, betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de Ağrı ili merkezinde, Milli Eğitim’e bağlı 27 ilkokulun I. kademesinde görev yapan 694 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Örneklem, evrendeki okullardan seçkisiz oransız örnekleme yöntemiyle seçilmek suretiyle toplam 20 okulda görev yapan 300 sınıf öğretmeninden oluşturulmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın problemlerine cevap olacak verileri toplamak amacıyla hazırlanan anket formunda 26 maddeye yer verilmiştir. Ankette SZE dersinde işlenebilecek etkinlikler ve bu etkinliklerin işlenme sıklığını tespit etmeyi amaçlayan zaman aralıkları yer almaktadır. Zaman aralıkları, “Hiçbir Zaman-Seyrek-Bazen-Sık Sık-Her Zaman” şeklinde sıralanmıştır. Ölçme aracı uzman denetiminde hazırlanmış olup, Serbest Zaman Etkinlikleri Dersi Değerlendirme Anketi’nin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur.

Verilerin analizi

Veriler SPSS v.19 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Dersin işlenişinde, ilköğretim müfredatında belirtilmiş olan etkinliklerin tercih edilme sıklıkları nedir?” ve “Derste amacı dışında, eksik kalmış kazanımların işlenme durumu-sıklığı nedir?” problemlerine yönelik olarak her bir etkinlik boyutu için frekans (f), yüzde dağılımları (%) ve aritmetik ortalamalar (\bar{X}) kullanılmıştır.

BULGULAR

1. Drama Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 1: Drama Etkinliğinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

DRAMA	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	8	2,7	
Çok Seyrek	36	12,0	
Bazen	159	53,0	3,20
Sık Sık	83	27,7	
Her Zaman	14	4,7	
Toplam	300	100,0	

Tablo 1'e göre sınıf öğretmenlerinin 8'i (%2,7) drama etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 36'sı (%12,0) çok seyrek kullandığını, 159'u (%53,0) bazen kullandığını, 83'ü (%27,7) sık sık kullandığını, 14'ü (%4,7) her zaman kullandığını belirtmiştir. Bu duruma göre drama etkinliklerinin, genel anlamda, bazen kullanıldığı ifade edilebilir ($\bar{X}=3,20$).

2. Tiyatro Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 2: Tiyatro Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

TİYATRO	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	38	12,7	2,66
Çok Seyrek	74	24,7	
Bazen	146	48,7	
Sık Sık	37	12,3	
Her Zaman	5	1,7	
Toplam	300	100,0	

Tablo 2 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 38'i (%12,7) tiyatro etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 74'ü (%24,7) çok seyrek kullandığını, 146'sı (%48,7) bazen kullandığını, 37'si (%12,3) sık sık kullandığını, 5'i (%1,7) her zaman kullandığını belirtmiştir. Öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısı tiyatro etkinliklerini bazen kullandığını ifade etmiştir.

3. Müzik Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 3: Müzik Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

MÜZİK	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	4	1,3	3,82
Çok Seyrek	15	5,0	
Bazen	59	19,7	
Sık Sık	175	58,3	
Her Zaman	47	15,7	
Toplam	300	100,0	

Tablo 3 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 4'ü (%1,3) müzik etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 15'i (%5,0) çok seyrek kullandığını, 59'u (%19,7) bazen kullandığını, 175'i (%58,3) sık sık kullandığını, 47'si (%15,7) her zaman kullandığını belirtmiştir. Bu duruma göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 222'sinin (%74,0) müzik etkinliklerine çoğunlukla yer verdiği görülmüştür.

4. Grup Tartışması Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 4: Grup Tartışmalarının Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

GRUP TARTIŞMASI	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	15	5,0	3,34
Çok Seyrek	42	14,0	
Bazen	101	33,7	
Sık Sık	111	37,0	
Her Zaman	31	10,3	
Toplam	300	100,0	

Tablo 4'e göre sınıf öğretmenlerinin 15'i (%5,0) grup tartışmalarını hiç kullanmadığını belirtirken; 42'si (%14,0) çok seyrek kullandığını, 101'i (%33,7) bazen kullandığını, 111'i (%37,0) sık sık kullandığını, 31'i (%10,3) her zaman kullandığını belirtmiştir.

5. Okuma Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 5: Okuma Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

OKUMA	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	2	0,7	4,19
Çok Seyrek	4	1,3	
Bazen	43	14,3	
Sık Sık	136	45,3	
Her Zaman	115	38,3	
Toplam	300	100,0	

Tablo 5 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 2'si (%0,7) okuma etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 4'ü (%1,3) çok seyrek kullandığını, 43'ü (%14,3) bazen kullandığını, 136'sı (%45,3) sık sık kullandığını, 115'i (%38,3) her zaman kullandığını belirtmiştir. Verilere göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yalnızca 2'si (%0,7) hiç kullanmadığını belirtirken 298'i (%99,3) SZE dersinde okuma etkinliklerine yer verdiğini belirtmiştir. Okuma etkinlikleri, SZE dersinde sınıf öğretmenlerinin tercih edebilecekleri etkinlikler içerisinde yapıma sıklığı en yüksek olan etkinlik olarak tespit edilmiştir ($\bar{X}=4,19$).

6. Dinleme Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 6: Dinleme Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

DİNLEME	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	1	0,3	3,93
Çok Seyrek	8	2,7	
Bazen	85	28,3	
Sık Sık	124	41,3	
Her Zaman	82	27,3	
Toplam	300	100,0	

Tablo 6'ya göre sınıf öğretmenlerinin 1'i (%0,3) dinleme etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 8'i (%2,7) çok seyrek kullandığını, 85'i (%28,3) bazen kullandığını, 124'ü (%41,3) sık sık kullandığını, 82'si (%27,3) her zaman kullandığını belirtmiştir. Verilere göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yalnızca 1'i (%0,3) hiç kullanmadığını belirtirken 299'u (%99,7) SZE dersinde dinleme etkinliklerine yer verdiğini belirtmiştir.

7. Yazma Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 7: Yazma Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

YAZMA	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	15	5,0	3,62
Çok Seyrek	29	9,7	
Bazen	77	25,7	
Sık Sık	113	37,7	
Her Zaman	66	22,0	
Toplam	300	100,0	

Tablo 7 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 15'i (%5,0) yazma etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 29'u (%9,7) çok seyrek kullandığını, 77'si (%25,7) bazen kullandığını, 113'ü (%37,7) sık sık kullandığını, 66'sı (%22,0) her zaman kullandığını belirtmiştir.

8. Gezi-Gözlem Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 8: Gezi-Gözlem Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

GEZİ-GÖZLEM	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	129	43,0	1,81
Çok Seyrek	117	39,0	
Bazen	40	13,3	
Sık Sık	11	3,7	
Her Zaman	3	1,0	
Toplam	300	100,0	

Tablo 8 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 129'u (%43,0) gezi-gözlem etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 117'si (%39,0) çok seyrek kullandığını, 40'ı (%13,3) bazen kullandığını, 11'i (%3,7) sık sık kullandığını, 3'ü (%1,0) her zaman kullandığını belirtmiştir.

9. İnceleme-Araştırma Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 9: İnceleme-Araştırma Çalışmalarının Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

İNCELEME-ARAŞTIRMA	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	42	14,0	2,52
Çok Seyrek	119	39,7	
Bazen	88	29,3	
Sık Sık	43	14,3	
Her Zaman	8	2,7	
Toplam	300	100,0	

Tablo 9'a göre sınıf öğretmenlerinin 42'si (%14,0) inceleme-araştırma çalışmalarını hiç kullanmadığını belirtirken; 119'u (%39,7) çok seyrek kullandığını, 88'i (%29,3) bazen kullandığını, 43'ü (%14,3) sık sık kullandığını, 8'i (%1,0) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

10. Bilmece-Bulmaca Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 10: Bilmece-Bulmaca Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

BİLMECE-BULMACA	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	5	1,7	3,68
Çok Seyrek	14	4,7	
Bazen	96	32,0	
Sık Sık	143	47,7	
Her Zaman	42	14,0	
Toplam	300	100,0	

Tablo 10 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 5'i (%1,7) bilmece-bulmaca etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 14'ü (%4,7) çok seyrek kullandığını, 96'sı (%32,0) bazen kullandığını, 143'ü (%47,7) sık sık kullandığını ve 42'si (%1,0) ise her zaman kullandığını belirtmiştir. Bulgulara göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin nerdeyse yarısı etkinliği sık sık kullandığını belirtmiştir.

11. Oyun Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 11: Oyun Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

OYUN	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	1	0,3	3,89
Çok Seyrek	9	3,0	
Bazen	78	26,0	
Sık Sık	147	49,0	
Her Zaman	65	21,7	
Toplam	300	100,0	

Tablo 11'e göre sınıf öğretmenlerinin 1'i (%0,3) SZE dersinde oyunlara hiç yer vermediğini belirtirken; 9'u (%3,0) oyunları çok seyrek kullandığını, 78'i (%26,0) bazen kullandığını, 147'si (%49,0) sık sık kullandığını, 65'i (%21,7) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

12. Bahçe Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 12: Bahçe Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

BAHÇE ETKİNLİKLERİ	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	26	8,7	2,93
Çok Seyrek	75	25,0	
Bazen	112	37,3	
Sık Sık	68	22,7	
Her Zaman	19	6,3	
Toplam	300	100,0	

Tablo 12'ye göre sınıf öğretmenlerinin 26'sı (%8,7) bahçe etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 75'i (%25,0) çok seyrek kullandığını, 112'si (%37,3) bazen kullandığını, 68'i (%22,7) sık sık kullandığını, 19'u (%6,3) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

13. Bitki Yetiştirme Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 13: Bitki Yetiştirme Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

BİTKİ YETİŞTİRME	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	114	38,0	1,88
Çok Seyrek	126	42,0	
Bazen	44	14,7	
Sık Sık	13	4,3	
Her Zaman	3	1,0	
Toplam	300	100,0	

Tablo 13 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 114'ü (%38,0) bitki yetiştirme etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 126'sı (%42,0) çok seyrek kullandığını, 44'ü (%14,7) bazen kullandığını, 13'ü (%4,3) sık sık kullandığını, 3'ü (%1,0) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

14. Spor Etkinliklerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 14: Spor Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

SPOR ETKİNLİKLERİ	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	17	5,7	3,24
Çok Seyrek	45	15,0	
Bazen	119	39,7	
Sık Sık	88	29,3	
Her Zaman	31	10,3	
Toplam	300	100,0	

Tablo 14'e göre sınıf öğretmenlerinin 17'si (%5,7) spor etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 45'i (%15,0) çok seyrek kullandığını, 119'u (%39,7) bazen kullandığını, 88'i (%29,3) sık sık kullandığını, 31'i (%10,3) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

15. Tarım Dersi Programının Kullanım Sıklığı

Tablo 15: Tarım Dersi Programının Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

TARIM PROGRAMI	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	237	79,0	1,27
Çok Seyrek	50	16,7	
Bazen	9	3,0	
Sık Sık	3	1,0	
Her Zaman	1	0,3	
Toplam	300	100,0	

Tablo 15 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 237'si (%79,0) tarım dersi programını hiç kullanmadığını belirtirken; 50'si (%16,7) çok seyrek kullandığını, 9'u (%3,0) bazen kullandığını, 3'ü (%1,0) sık sık kullandığını, 1'i (%0,3) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

16. Yabancı Dil Öğretimi Programlarının Kullanım Sıklığı

Tablo 16: Yabancı Dil Öğretimi Programlarının Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

YABANCI DİL	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	209	69,7	1,51
Çok Seyrek	43	14,3	
Bazen	37	12,3	
Sık Sık	9	3,0	
Her Zaman	2	0,7	
Toplam	300	100,0	

Tablo 16'ya göre sınıf öğretmenlerinin 209'u (%69,7) SZE dersinde yabancı dil öğretim programlarına hiç yer vermediğini belirtirken; 43'ü (%14,3) çok seyrek, 37'si (%12,3) bazen, 9'u (%3,0) sık sık, 2'si (%0,7) ise her zaman yer verdiğini belirtmiştir.

17. Hayvan Besiciliği Programının Kullanım Sıklığı

Tablo 17: Hayvan Besiciliği Programının Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

HAYVAN BESİCİLİĞİ	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	275	91,7	
Çok Seyrek	20	6,7	
Bazen	3	1,0	1,10
Sık Sık	1	0,3	
Her Zaman	1	0,3	
Toplam	300	100,0	

Tablo 17 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 275'i (%91,7) hayvan besiciliği programını hiç kullanmadığını belirtirken; 20'si (%6,7) çok seyrek kullandığını, 3'ü (%1,0) bazen kullandığını, 1'i (%0,3) sık sık kullandığını, 1'i (%0,3) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

18. Serbest Zaman Etkinlikleri Dersinde Diğer Derslere Ait Eksik Kalmış Kazanımların İşlenmesi Durumu

Tablo 18: Diğer Derslere Ait Eksik Kalmış Kazanımların İşlenmesi Durumuna Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

EKSİK KALMIŞ KAZANIMLAR	F	%	\bar{X}
Hiçbir Zaman	61	20,3	
Çok Seyrek	70	23,3	
Bazen	104	34,7	2,64
Sık Sık	47	15,7	
Her Zaman	18	6,0	
Toplam	300	100,0	

Tablo 18 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 61'i (%20,3) SZE dersinde diğer derslerin eksik kalmış kazanımlarının işlenmesine hiç yer vermediğini belirtirken; 70'i (%23,3) çok seyrek, 104'ü (%34,7) bazen, 47'si (%15,7) sık sık, 18'i (%6,0) ise her zaman; diğer derslere ait eksik kalmış kazanımları işlediğini belirtmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonuçları incelendiğinde drama etkinliklerinin genel anlamda bazen tercih edildiği görülmektedir. Dramanın öğrencilerin eğitim ve öğretimine katkısı, öğrencilerin psikolojik ve sosyal gelişimlerine etkisi göz önünde bulundurulduğunda, SZE dersinde sınıf öğretmenlerinin, drama etkinliğini yeterince kullanmadıkları; bu duruma okulların bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyinin, okulun fiziki şartlarının ve öğretmenlerin drama etkinliklerine karşı olan olumsuz tutumlarının neden olabileceği söylenebilir.

Tablo 2 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin tiyatro etkinliklerine yeterince yer vermediği; bunun nedeni olarak okulların bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyi, okulun fiziki şartları ve tiyatro etkinliklerinin zaman ve emek alıcı özelliğinin belirleyici olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 74'ünün (Tablo 3) müzik etkinliklerine sık sık yer verdiği gözlenmektedir. Bu durumun nedeni olarak müzik etkinliklerinin uygulama kolaylığı gösterilebilir.

Grup tartışmalarının kullanılma sıklığı incelendiğinde (Tablo 4) sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun SZE dersinde grup tartışmalarına yer verdiği görülmektedir. Bu duruma uygulamanın kullanışlı ve kolay uygulanabilir olması sebep olarak gösterilebilirken; öğrencilerin ifade yeteneklerinin gelişiminde, özgüvenlerinin artmasında ve karşı görüşlere saygı geliştirmelerinde olumlu etki yapabileceği söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tamamının (%99,3) okuma etkinliklerine (Tablo 5) yer veriyor olmasında, etkinliğin çaba gerektirmeden, kolay ulaşılabilecek materyallerle yapılabilmesinin etkili olabileceği düşünülebilir.

Dinleme etkinliklerinin, yaklaşık olarak, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin tamamı tarafından kullanıldığı görülmektedir (Tablo 6). Dinleme etkinliklerinin yapıma sıklığının bu derece yüksek olmasında, etkinliğin kolay uygulanabilir olmasının etkili olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 285'inin (%95) SZE dersinde yazma etkinliklerine yer veriyor olmasının, öğrencilerin yazma becerilerinin gelişmesine olumlu katkı sağlayacağı düşünülebilir (Tablo 7).

Bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin gezi-gözlem etkinliklerine çok seyrek yer verdikleri görülmektedir (Tablo 8). Bu durumun nedeni olarak gezi-gözlem etkinliklerinin yapılabilmesi için gerekli görülen prosedürlerin, öğretmenleri olumsuz etkilediği düşünülebilir. Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin neredeyse yarısının, inceleme-araştırma etkinliklerine gereken önemi vermediği yargısına varılabilir. Bu durumun, öğrencilerde, bilimsel tutum geliştirmeye ilişkin olumsuz sonuçlara neden olabileceği düşünülebilir. Bulgulara göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin neredeyse yarısı bilmece-bulmaca etkinliğini sık sık kullandığını belirtmiştir (Tablo 10). Bu durumun ortaya çıkmasında uygulamanın kolay kullanılabilir olmasının etkili olduğu söylenebilir. Bilmece-bulmaca etkinliklerinin eğlendirici özelliği göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin okulda oluşan stres ve kaygı gibi olumsuz duygulardan daha az etkilenmesi, bununla birlikte okula karşı olumlu tutum geliştirebileceği düşünülebilir.

Bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yaklaşık olarak yarısının, oyunlara sık sık yer verdiği görülmektedir (Tablo 11). Oyunlar, SZE dersinde yapılabilecek etkinlikler içerisinde en sık kullanılan üç etkinlikten biri olmuştur ($\bar{X}=3,89$). Bu durumun, öğrencilerin okula karşı olumlu tutum geliştirmesinde, öğrencilerde meydana gelen stres ve kaygı gibi olumsuz duyguların en aza indirgenmesinde etkili olabileceği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerinin genel anlamda bahçe etkinliklerine yer verdikleri söylenebilir (Tablo 12). Yalnızca etkinliğin kullanımının hava koşullarına göre belirlendiği öğretmenler tarafından vurgulanmıştır. Bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin 240'ünün (%80,0), bitki yetiştirme etkinliklerine neredeyse hiç yer vermediği söylenebilir (Tablo 13). Bunun nedeni olarak, okullarda bitki yetiştiriciliği için uygun alan ve ortamın bulunmaması gösterilebilir.

Tablo 14 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin, spor etkinliklerine yeteri kadar yer verdikleri söylenebilir. Bunun sonucu olarak, öğrencilerin stres, kaygı gibi olumsuz duygulardan etkilenme düzeyinin en aza indirildiği ve öğrencilerin vücut sağlığının olumlu etkilendiği düşünülebilir. Bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin yalnızca 13'ünün (%4,3) tarım dersi programına yeteri kadar yer verdiği söylenebilir (Tablo 15). Bu özelliğiyle tarım dersi programı en az tercih edilen üç etkinlikten biri olmuştur. Bu duruma uygun laboratuvar ortamının bulunmaması, iklim koşulları ve bahçe yetersizliğinin neden olduğu düşünülebilir.

Bulgular incelendiğinde, yabancı dil öğretimi programlarına az yer verildiği görülmektedir (Tablo 16). Yabancı dil öğretim programları, en az tercih edilen üç etkinlikten biri olmuştur. Bunun nedeni, sınıf öğretmenlerinin yabancı dil öğretimi hususundaki yeterliliklerinin düşük olması olabilir. Tablo 17 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 295'i (%98,4) hayvan besiciliği programını neredeyse hiç kullanmadığını belirtirken; yalnızca 5'i (%1,6), hayvan besiciliği programına yer verdiğini belirtmiştir. Bu duruma göre hayvan besiciliği programı, SZE dersinde en az tercih edilen etkinlik olarak tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak okulun fiziki imkânlarının yetersizliği gösterilebilir.

Bulgulara göre öğretmenlerden yalnızca 61'i (%20,3) SZE dersini, dersin kendi amaç ve yönergeleri çerçevesinde işlerken; 239'u (%79,7) bu dersi Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği amaç ve yönergelerin dışında kullanmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu'nun ilgili bildirisinde (2010) "Serbest etkinlik saatinde deneme sınavları, sınavlara hazırlık ve telafi eğitimi kesinlikle yapılmayacaktır" ifadesi yer almasına karşın sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun bu kurala uymadıkları görülmektedir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Serbest Zaman Etkinlikleri dersinde en çok tercih ettikleri üç etkinlik, tercih edilme sırasına göre, okuma etkinlikleri, dinleme etkinlikleri ve oyun etkinlikleri olmuştur. En az tercih edilen üç etkinlik ise, tercih edilme sırasına göre, hayvan besiciliği, tarım dersi programı ve yabancı dil öğretimi etkinlikleri olarak belirlenmiştir. Gündüz (2014) yapmış olduğu araştırmada Milli Eğitim Bakanlığının serbest etkinliklere geçilme

gerekçeleri ile okullardaki uygulamaların çok fazla örtüşmediğini belirtmiştir. Serbest etkinlik uygulamalarında etkinlik çeşitliliğinin az olduğu ve sınıf öğretmenlerinin serbest etkinliklerde sıklıkla kitap okuma ve güzel konuşma ve yazma etkinliklerini tercih ettiklerini tespit etmiştir. Bu bakımdan araştırma sonuçlarının örtüştüğü gözlenmektedir.

Ayrıca öğretmenlerden yalnızca 61'inin (%20,3) Serbest Zaman Etkinlikleri dersini, dersin kendi amaç ve yönergeleri çerçevesinde işlerken; 239'unun (%79,7) bu dersi Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği amaç ve yönergelerin dışında kullandığı görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre; dersin içeriğini daha uygun hale getirilip denetimini yapılabilir, öğretmenlerin SZE dersinde yapabilecekleri etkinlikler konusundaki bilgi ve becerilerini geliştirmeyi amaçlayan hizmet içi eğitim seminerlerine yer verilebilir. SZE dersinin işlenebilmesi için okullarda özel derslik veya salonlar açılabilir.

Not: Bu çalışma araştırmacının yüksek lisans tezinden derlenerek hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

Abadan, N. (1961). *Üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetleri*. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Bakır, M. (1993). Rekreasyon. *Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulu Dergisi* 1, 3-4.

Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989), 31-2 madde.

Gündüz, D. (2014). *İlkokul serbest etkinlikler uygulamasına ilişkin bir durum çalışması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Hicter, M. (1966). *Boş zamanları değerlendirme politikası*. Boş Zamanları Değerlendirme Semineri, Halk Sağlığı Eğitim Komitesi. İstanbul: Akgün Matbaası.

Köknel, Ö. (1993). *İnsanı anlamak*. (4. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *İlköğretim kurumları haftalık ders çizelgesi*. Ankara: MEB-Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *Talim ve terbiye kurulu başkanlığı-serbest etkinlikler dersi ile ilgili yayınlanmış bildiri*. Ankara: MEB-Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.

Outhwaite, W. (1989). The diversity of social time. *The Journal of the International Sociological Association*, XXXVII (3), 214-228.

Stokowski, P. A. (1994). *Leisure in society. Tourism, leisure and recreation series*. London: Mansell Publishing Ltd.

Tör, V. N. (1966). *Boş zamanları değerlendirmede telkin vasıtalarının rolleri*. Boş Zamanları Değerlendirme Semineri. Halk Sağlığı Eğitim Komitesi. İstanbul: Akgün Matbaası.